

ECONOMIC AND ORGANIZATIONAL EVALUATION OF ORGANIC AND CONVENTIONAL FARMS BASED ON THE RESULTS OF FADN ACCOUNTING

Summary

The study compares selected economic-organizational indicators in the group of 248 organic farms with the whole set (11 191) of the farms covered by the FDAN accounting system in Poland in 2010. The analysis shows that the average size of organic farms was 31.8 ha and it was by about 12, 6 ha (66%) larger compared to the total group of the holdings covered the FDAN accounting system. Organic farms were extensively run since 50% of the land was occupied by fodder crops, while livestock density was by 40% lower compared to the whole group of farms. The direct costs of production per 1 ha were three times lower in this group of holdings. Land productivity, measured by value of agricultural production per 1 ha of farmland, was 2-fold lower in organic holdings compared to the total group of holdings covered by the FADN accounting system. This was due to lower crop yields and lower productivity of animals. Organic farms obtained significantly higher incomes per one farm. This resulted from a larger area of farms, higher subsidies and lower production costs. Subsidies amounted to on average 87% of the income of organic farms, while their share was 59% in the total group of households.

Key words: farms; conventional system; ecological system; economic analysis; experimentation

OCENA EKONOMICZNO-ORGANIZACYJNA GOSPODARSTW EKOLOGICZNYCH I KONWENCJONALNYCH W ŚWIETLE WYNIKÓW RACHUNKOWOŚCI FADN

Streszczenie

W opracowaniu porównano wybrane wskaźniki ekonomiczno-organizacyjne grupy 248 gospodarstw ekologicznych z całym zbiorem (11 191) gospodarstw rolnych objętych rachunkowością FDAN w Polsce w 2010 r. Z przeprowadzonej analizy wynika, że średnia powierzchnia gospodarstw ekologicznych wynosiła 31,8 ha i była o 12,6 ha UR (66%) większa, w porównaniu do ogółu gospodarstw objętych rachunkowością FADN. Gospodarstwa ekologiczne były ekstensywnie prowadzone, gdyż 50% gruntów zajmowały rośliny pastewne, równocześnie obsada zwierząt była o 40% mniejsza, w porównaniu do całej zbiorowości gospodarstw. Bezpośrednie koszty produkcji w przeliczeniu na 1 ha UR były w tej grupie gospodarstw 3-krotnie mniejsze. Produkcyjność ziemi, mierzona wartością produkcji rolniczej w przeliczeniu na 1 ha UR, w gospodarstwach ekologicznych była 2-krotnie mniejsza, w porównaniu do ogółu gospodarstw objętych rachunkowością FADN. Było to spowodowane mniejszymi plonami roślin oraz niższą wydajnością zwierząt. Gospodarstwa ekologiczne uzyskiwały, w przeliczeniu na gospodarstwo, wyraźnie większe dochody. Wynikało to z większej powierzchni gospodarstw, wyższych dopłat oraz niskich kosztów produkcji. Dopłaty stanowiły średnio 87% dochodu gospodarstw ekologicznych, zaś w całym zbiorze gospodarstw ich udział wynosił 59%.

Słowa kluczowe: gospodarstwa rolne; system konwencjonalny; system ekologiczny; analiza ekonomiczna; badania

1. Wprowadzenie

Wzrost zainteresowania rolnictwem ekologicznym w ostatnich latach jest tendencją ogólnoświatową. W skali światowej udział użytków rolnych wykorzystywanych przez rolnictwo ekologiczne w latach 2004-2010 wzrósł z ok. 30 do 37 mln ha, czyli o 23%. W Europie przyrost ten wyniósł niespełna 60% (z 6,4 do 10 mln ha) i występował głównie w krajach Unii Europejskiej [13]. W Polsce, szczególnie po integracji z UE, rozwój rolnictwa ekologicznego jest znacznie szybszy. W latach 2004-2010 liczba gospodarstw ekologicznych zwiększyła się ponad 5-krotnie (z 3 705 do 20 582), zaś powierzchnia wykorzystywanych przez nie użytków rolnych (UR) wzrosła w tym okresie 6-krotnie, czyli z 83,7 tys. do 519,0 tys. ha [3]. Oznacza to, że w 2010 r. rolnictwo ekologiczne wykorzystywało w Polsce 3,4% użytków rolnych. Jednak w porównaniu do większości krajów UE udział ten jest mały. Średnio w UE w 2010 r. w ten sposób było zagospodarowane 5,1% UR, a w poszczególnych krajach udział ten wahał się od poniżej 1% (Malta i Bułgaria) do 14,1%

w Szwecji i 19,7% w Austrii [1].

W krajach UE przyjmuje się, że rolnictwo ekologiczne pełni podwójną funkcję społeczną: gdyż z jednej strony dostarcza towarów na specyficzny rynek kształtowany przez popyt na żywność o wysokiej jakości, zaś z drugiej strony jest działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczynia się do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt i rozwoju obszarów wiejskich [11]. Uzasadnia to wspieranie rolnictwa ekologicznego dopłatami, które są szczególnie znaczące w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Eliminacja chemicznych środków produkcji czyni rolnictwo ekologiczne bezpieczniejszym dla środowiska, ale równocześnie jest ono mniej wydajne i bez odpowiednich dopłat produkcja ekologiczna nie jest konkurencyjna, w porównaniu do gospodarowania konwencjonalnego [5, 9, 12].

W krajowej literaturze pojawiło się kilkanaście opracowań dotyczących oceny sytuacji ekonomiczno-organizacyjnej gospodarstw ekologicznych, jednak w większości mają one charakter fragmentaryczny, gdyż dotyczą małych grup gospodarstw [4, 5, 6, 15]. Dopiero w ostatnich latach dostępne są pełniejsze informacje dotyczące sytuacji

ekonomicznej gospodarstw rolnych objętych rachunkowością FADN [8, 9]. FADN (*Farm Accountancy Data Network*) jest to europejski system zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, który powstał w 1965 r. i jest rozszerzany na kolejne kraje wstępujące do UE. Do polskiego FADN wyznaczono grupę 12 100 gospodarstw, która jest reprezentatywna dla około 750 tys. naszych gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 2 ESU, które dostarczają w sumie około 90% produkcji naszego rolnictwa. ESU jest to Europejska Jednostka Wielkości, która wyraża siłę ekonomiczną (dochodowość) gospodarstwa (1 ESU = 1200 euro).

Celem opracowanie jest przesłanie organizacji i wybranych wyników produkcyjnych gospodarstw ekologicznych na tle ogółu gospodarstw rolniczych w Polsce objętych rachunkowością FADN w 2010 r.

2. Założenia metodyczne

W zbiorowości gospodarstw objętych rachunkowością rolną FADN występuje grupa 248 certyfikowanych gospodarstw ekologicznych. W niniejszym opracowaniu oparto się na średnich dla grupy gospodarstw ekologicznych, które porównano z wartościami przeciętnymi dla całego zbioru (11 191) gospodarstw objętych rachunkowością FADN. Analizę przeprowadzono na podstawie wyników standardowych dla grupy gospodarstw ekologicznych [10] i całego zbioru gospodarstw [2], które są publikowane corocznie przez IERiGŻ. Na podstawie dostępnych informacji wyliczono wybrane wskaźniki produkcyjne i ekonomiczne w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych oraz gospodarstwo.

3. Omówienie wyników

Średnia powierzchnia gospodarstwa ekologicznego w badanym zbiorze wynosiła 31,8 ha UR i była o 12,6 ha (66%) większa, w porównaniu do ogółu gospodarstw objętych rachunkowością FADN (tab. 1). Wielkość ekonomiczna gospodarstw ekologicznych wyrażona w ESU była już tylko o 30% większa niż całego zbioru gospodarstw. Wska-

zuje to na mniejszą potencjalną zdolność generowania dochodów przez gospodarstwa ekologiczne w przeliczeniu na 1 ha UR. Obie porównywane grupy gospodarstw użytkowały po około 30% gruntów dzierżawionych.

Występują wyraźne różnice w strukturze użytkowania gruntów w porównywanych grupach gospodarstw (tab. 1). W gospodarstwach ekologicznych 50% UR zajmowały rośliny pastewne (trwałe użytki zielone oraz rośliny pastewne uprawiane na gruntach ornych), zaś w całym zbiorze gospodarstw pod tę grupę roślin przeznaczano tylko 22% gruntów. Gospodarstwa ekologiczne posiadały prawie 5-krotnie więcej upraw trwałych (sady), w porównaniu do całego zbioru gospodarstw. Z kolei typowe uprawy polowe zajmowały w gospodarstwach ekologicznych tylko 40% UR, zaś w całym zbiorze gospodarstw 75%.

Średnia obsady zwierząt w gospodarstwach ekologicznych wynosiła 0,47 DJP ha⁻¹ UR i była o około 40% mniejsza niż w całym zbiorze gospodarstw FADN (tab. 1). Gospodarstwa ekologiczne wyróżniają się większym pogłowiem przeżuwaczy, natomiast posiadały zdecydowanie mniejszą obsadą trzody chlewnej.

Produkcyjność ziemi, wyrażona wartością produkcji rolniczej w przeliczeniu na 1 ha UR, w gospodarstwach ekologicznych w 2010 r. była 2-krotnie mniejsza, w porównaniu do ogółu gospodarstw objętych rachunkowością FADN (tab. 2). Szczególnie duże różnice odnotowano w produkcji roślinnej, której wartość w gospodarstwach ekologicznych wynosiła tylko 1 141 zł ha⁻¹ UR, zaś całym zbiorze gospodarstw 2 978 zł. W strukturze produkcji roślinnej gospodarstwa ekologiczne wyróżniały się większym udziałem owoców i warzyw, zaś w produkcji zwierzęcej – jaj, w porównaniu ogółu gospodarstw.

Pomimo iż gospodarstwa ekologiczne korzystają w większości z własnych pasz oraz z własnego materiału siewnego, to jednak zużycie wewnętrzne (własne pasze i materiał siewny oraz zużycie w gospodarstwie domowym) było w ich przypadku wyraźnie mniejsze niż w całym zbiorze gospodarstw (tab. 2), co wskazuje również na ekstenywny charakter produkcji.

Tab. 1. Charakterystyka gospodarstw objętych rachunkowością FADN w Polsce w 2010 r.
Table 1. Characteristics of farms covered by FADN accounting system in Poland in 2010

Wyszczególnienie / Specification	Gospodarstwa / Farms	
	ogółem; total	ekologiczne; organic
Liczba gospodarstw (szt.) / The number of farms (items)	11 191	248
Powierzchnia gospodarstwa UR (ha) / The area of the farms UAA (ha) w tym: grunty dzierżawione (%) / including: rental land (%)	19,2 28,6	31,8 30,8
Wielkość ekonomiczna gospodarstwa w ESU Economic size of the farm in ESU	16,1	20,9
Użytkowanie gruntów (%): The use of the land (%):		
- zboża; cereal	59,2	31,8
- pozostałe uprawy polowe; other field crops	14,0	6,7
- warzywa; vegetables	1,5	1,1
- uprawy trwałe (sady); permanent crops	1,7	7,9
- uprawy pastewne; fodder crops	22,3	50,2
- ugory i odłogi; fallow grounds	1,1	2,1
Obsada zwierząt DJP ha ⁻¹ UR; Livestock density LU/ha UAA w tym (%) / including(%)	0,68	0,47
- krowy; cows	23,2	15,1
- pozostałe bydło; other cattle	22,7	46,5
- owce i kozy; sheep and goats	0,5	7,2
- trzoda chlewna; pigs	47,6	9,5
- drób; poultry	4,8	14,9
Plon ziarna pszenicy t ha ⁻¹ / Yield of wheat t/ha	4,89	2,82
Wydajność mleczna krów (l/krowę) / Milk productivity of cows (l/cow)	4 813	3 373

Tab. 2. Wartość i struktura produkcji gospodarstw objętych rachunkowością FADN w Polsce w 2010r.
Table 2. Value and structure of production in the farms covered by FADN accounting system in 2010

Wyszczególnienie / Specification	Gospodarstwa / Farms	
	ogółem; total	ekologiczne; organic
Produkcja rolnicza ogółem złha ⁻¹ UR / Total agricultural production złha ⁻¹ UAA	5 259	2 582
Produkcja ogółem do kosztów ogółem / Total production to total costs	1,18	1,11
Produkcja roślinna złha ⁻¹ UR / Crop production złha ⁻¹	2 978	1 141
w tym (%) / including (%):		
- zboża; cereals	49,6	38,9
- strączkowe; pulses	1,0	5,6
- ziemniaki; potatoes	10,0	6,9
- buraki c. ; sugar beets	3,8	-
- oleiste; oil plants	9,6	2,2
- warzywa; vegetables	17,3	26,0
- owoce; fruit	6,2	13,5
Produkcja zwierzęca złha ⁻¹ UR / Animal production złha ⁻¹ UAA	2 203	1 338
w tym (%) / including (%):		
- mleko; milk	35,2	30,5
- żywiec wołowy; beef meat	15,0	18,9
- żywiec wieprzowy; pork meat	38,5	8,2
- żywiec barani; sheep meat	1,4	2,2
- żywiec drobiowy; poultry meat	6,3	-
- jaja; eggs	3,3	35,2
- mleko kozie; goat's milk	-	1,4
Pozostała produkcja złha ⁻¹ UR / Other production złha ⁻¹ UAA	79	104
Zużycie wewnętrzne złha ⁻¹ UR / Internal consumption złha ⁻¹ UAA	767	304

Mała wartość produkcji gospodarstw ekologicznych wynikała z bardzo ekstensywnego sposobu gospodarowania, co potwierdza analiza kosztów produkcji (tab. 3). Bezpośrednie koszty produkcji w przeliczeniu na 1 ha UR w gospodarstwach ekologicznych były prawie 3-krotnie mniejsze, a w przypadku produkcji roślinnej różnica ta była prawie 4-krotna, w porównaniu do całej zbiorowości gospodarstw objętych rachunkowością FADN. Lista dozwolonych do stosowania w produkcji ekologicznej nawozów i chemicznych środków ochrony roślin jest ograniczona, dodatkowo większość tych produktów ma stosunkowo wysokie ceny. W tej sytuacji większość rolników wykorzystuje te środki tylko w uprawie warzyw, ziemniaków i niektórych grup owoców, gdzie jest to konieczne i za-

pewnia lepsze efekty ekonomiczne. W przypadku uprawy pozostałych gatunków roślin gospodarstwa ekologiczne posiłkują się stosowaniem poprawnej agrotechniki (płodzmian, mechaniczna pielęgnacja zasiewów) oraz środkami wytworzonymi we własnym zakresie (nawozy naturalne, komposty itp.).

W przypadku produkcji zwierzęcej gospodarstwa ekologiczne ponosiły również znacznie mniejsze koszty bezpośrednie zarówno w przeliczeniu na 1 ha UR, jak również na sztukę hodowanych zwierząt (DJP). Jest to spowodowane strukturą pogłowia utrzymywanych zwierząt, w którym dominowały przeżuwacze oraz ekstensywnym sposobem produkcji (mały udział pasz treściwych).

Tab. 3. Koszty produkcji gospodarstw objętych rachunkowością FADN w Polsce w 2010 r.
Table 3. The costs of production in the holdings covered by FADN accounting system in 2010

Wyszczególnienie / Specification	Gospodarstwa / Farms	
	ogółem; total	ekologiczne/ organic
Koszty ogółem złha ⁻¹ UR / Total costs złha ⁻¹ UAA	4 440	2 324
Koszty bezpośrednie złha ⁻¹ UR / Direct costs złha ⁻¹ UAA	2 143	807
Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej złha ⁻¹ UR / Direct costs of crop production złha ⁻¹ UAA	925	244
w tym / including:		
- nasiona; seeds	204	114
- nawozy; fertilizers	448	73
- środki ochrony roślin; pesticides	206	25
- pozostałe; other	67	32
Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej złha ⁻¹ UR / Direct costs of animal production złha ⁻¹ UAA	1 218	563
w tym / including:		
- pasze; feeds	1 117	500
- pozostałe koszty bezpośrednie; other direct costs	101	63
Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej zł/DJP / Direct costs of animal production zł/LU	1784	1203
w tym / including:		
- pasze; feeds	1 637	1069
- pozostałe koszty bezpośrednie; other direct costs	147	131
Koszty ogólnogospodarcze złha ⁻¹ UR / General costs złha ⁻¹ UAA	1 097	692
w tym / including: energia; energy	508	282
Pozostałe koszty / Other costs	1 200	825

Należy podkreślić, że regulacje prawne dotyczące rolnictwa ekologicznego limitują udział pasz oraz materiału hodowlanego pochodzących z produkcji konwencjonalnej, co wymusza większą samowystarczalność gospodarstw w tym zakresie oraz obniża koszty bezpośrednie i intensywność produkcji. O ekstensywnym gospodarowaniu gospodarstw ekologicznych świadczy również małe zużycie energii (paliwa, energia elektryczna, węgiel itp.).

Bardzo ważną pozycję w przychodach gospodarstw ekologicznych stanowią dopłaty. W 2010 r. suma dopłat pozyskiwanych przez gospodarstwa ekologiczne wyniosła 1706 zł w przeliczeniu na 1 ha UR i była o 476 zł^{ha}⁻¹ (38%) większa niż w całej zbiorowości gospodarstw objętych rachunkowością FADN (tab. 4). Szczególnie duże różnice, pomiędzy porównywanymi grupami gospodarstw, występowały w dopłatach rolno-środowiskowych. Ta pozycja obejmuje m.in. dopłaty do gospodarowania ekologicznego. Gospodarstwa ekologiczne z tytułu dopłat rolno-środowiskowych uzyskiwały 646 zł^{ha}⁻¹ UR, zaś dla całego zbioru gospodarstw FADN z tej grupy dopłat przypadło 95 zł^{ha}⁻¹ UR. Gospodarstwa ekologiczne posiadały również relatywnie gorsze warunki siedliskowe do produkcji rolnej, o czym świadczą wyższe (ok. 45%) dopłaty do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW).

Niska wartość produkcji gospodarstw ekologicznych jest powodowana mniejszymi plonami roślin oraz niską wydajnością zwierząt. W 2010 r. uzyskały one mniejsze plony pszenicy średnio o 40%, a mleczność krów była o 30% mniejsza w porównaniu do całej zbiorowości analizowanych gospodarstw FADN (tab. 1). Mniejsza wydajność produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej jest następstwem

ekstensywnego sposobu gospodarowania (bardzo niskie koszty bezpośrednie), a także gorszymi warunkami siedliskowymi (tab. 2 i 3). Dodatkowo w Polsce jest dotychczas słabo zorganizowane przetwórstwo oraz rynek produktów ekologicznych. W tej sytuacji tylko część produkcji jest sprzedawana jako ekologiczna, za którą rolnicy uzyskują odpowiednie premie cenowe. Według danych GUS, w latach 2005-2009 tylko ceny zbytu pszenicy, żyta i ziemniaka z uprawy ekologicznej były od kilku do nawet 30% wyższe od cen ziemiopłodów z produkcji konwencjonalnej, natomiast mleko z gospodarstw ekologicznych sprzedawało się nawet po niższych cenach [7].

Nieco inaczej kształtowały się analizowane zależności w przeliczeniu na gospodarstwo. Gospodarstwa ekologiczne, dzięki większej powierzchni posiadanych UR oraz wyższym dopłatom, pomimo niższej wartości produkcji, były w korzystniejszej sytuacji dochodowej w porównaniu do średniej z całego zbioru gospodarstw FADN (tab. 5). Produkcja ogółem (roślinna + zwierzęca + pozostała) gospodarstw ekologicznych, pomimo większej ich powierzchni o 60%, była mniejsza o 19% w porównaniu do średniej dla ogółu gospodarstw. Gospodarstwa ekologiczne w ciągu roku w postaci dopłat uzyskiwały przeciętnie 52,7 tys. zł, zaś średnio dla całego zbioru gospodarstw wartość ta wynosiła tylko 22,5 tys. zł. W sumie, roczny dochód z rodzinnego ekologicznego gospodarstwa rolnego wynosił 60,5 tys. zł, a same dopłaty stanowiły 87% dochodu gospodarstwa. W całym zbiorze danych FADN przeciętny dochód w przeliczeniu na gospodarstwo wynosił 38,3 tys., a udział dopłat 59%.

Tab. 4. Dopłaty do działalności operacyjnej gospodarstw objętych rachunkowością FADN w 2010 r.
Table 4. Subsidies of operating activities in the holdings covered by FADN accounting system in 2010

Wyszczególnienie / Specification	Gospodarstwa / Farms	
	ogółem; total	ekologiczne; organic
Dopłaty do działalności operacyjnej zł ^{ha} ⁻¹ UR Subsidies to operating activity zł ^{ha} ⁻¹ UAA	1 232	1 706
Jednolita płatność obszarowa zł ^{ha} ⁻¹ UR Single Area Payment zł ^{ha} ⁻¹ UAA	562	562
Dopłaty do rozwoju obszarów wiejskich zł ^{ha} ⁻¹ UR Subsidies for development of rural areas zł ^{ha} ⁻¹ UAA w tym / including:	245	828
- rolno-środowiskowe; agro-environmental	95	646
- ONW; LFA	90	130
Pozostałe dopłaty	375	273

Tab. 5. Dochód na gospodarstwo rolne (w tys. zł) w 2010 r.
Table 5. Income per a holding (in thousands of zł) in 2010

Wyszczególnienie / Specification	Gospodarstwa / Farms	
	ogółem; total	ekologiczne; organic
Produkcja ogółem / Total production	101,0	82,1
Saldo dopłat / Saldo of subsidies	22,5	52,7
Wartość dodana brutto / Added value gross	61,2	87,2
Amortyzacja / Amortization	15,9	16,7
Wartość dodana netto Added value net	45,5	70,4
Koszt czynników zewnętrznych The cost of external factors	7,3	9,4
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego The income from family agricultural farm	38,3	60,5

Nachtman [8], analizując sytuację ekonomiczną gospodarstw ekologicznych w 2008 r. w 19 krajach UE wykazała, że w krajach o wysokiej wartości ekologicznej produkcji rolnej (Holandia, Portugalia i Francja) dopłaty stanowiły od 17 do 50% dochodu z gospodarstwa rolnego. Z kolei w kilku krajach (Czechy, Estonia, Łotwa, Szwecja oraz W. Brytania), gdzie występowały duże, ale bardzo ekstensywnie prowadzone gospodarstwa ekologiczne, dopłaty stanowiły ponad 100% dochodu z gospodarstwa rolnego. Oznacza to, że działalność produkcyjna tych gospodarstw przynosiła straty, które pokrywano dopłatami. W ocenianych w tym porównaniu polskich gospodarstwach ekologicznych dopłaty tworzyły 75% tej wartości.

Zbieżne wyniki podobnej analizy porównawczej gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych objętych rachunkowością FADN w 2010 r. uzyskano również w Niemczech [14]. Gospodarstwa ekologiczne były średnio o 55% większe od ogółu gospodarstw i posiadały ponad 2-krotnie mniejszą obsadę zwierząt. Plony pszenicy i ziemniaka w produkcji ekologicznej były 2-krotnie niższe, a mleczność krów o 20% mniejsza w porównaniu do gospodarstwa konwencjonalnych. Różnice w wartości produkcji rolnej w przeliczeniu na 1 ha UR była jednak mniejsze, gdyż gospodarstwa ekologiczne w warunkach dobrze rozwiniętego rynku żywności ekologicznej w Niemczech sprzedawały swe produkty znacznie drożej. Ceny zbytu produktów roślinnych były od 2-krotnie do 3,5-krotnie większe, a mleka o 40% wyższe niż z gospodarstw konwencjonalnych. Dzięki mniejszym o około 40% kosztom produkcji oraz większym dopłatom i większej powierzchni użytków rolnych, sytuacja dochodowa gospodarstw ekologicznych była korzystniejsza niż gospodarstw konwencjonalnych.

4. Podsumowanie

Porównanie grupy 248 gospodarstw ekologicznych z całym zbiorem (11 191) gospodarstw objętych rachunkowością FADN w Polsce w 2010 r. wskazuje, że:

- Gospodarstwa ekologiczne były o 12,6 ha (66%) większe w porównaniu do ogółu gospodarstw objętych rachunkowością FADN.
- Gospodarstwa ekologiczne były ekstensywnie prowadzone, gdyż 50% gruntów zajmowały rośliny pastewne, równocześnie obsada zwierząt była o 40% mniejsza, w porównaniu do całej zbiorowości gospodarstw. Ich bezpośrednie koszty produkcji w przeliczeniu na 1 ha UR były 3-krotnie mniejsze.
- Produktowność ziemi, wyrażona wartością produkcji rolnej w przeliczeniu na 1 ha UR, w gospodarstwach ekologicznych była 2-krotnie mniejsza, w porównaniu do ogółu gospodarstw objętych rachunkowością FADN. Było to spowodowane mniejszymi plonami roślin oraz niższą wydajnością zwierząt.

- Gospodarstwa ekologiczne pozyskiwały o 38% większe dopłaty w przeliczeniu na 1 ha UR, a szczególnie duże różnice, pomiędzy porównywanymi grupami gospodarstw, występowały w puli dopłat rolno-środowiskowych.

- Dochód z rodzinnego gospodarstwa ekologicznego był średnio o około 60% większy, w porównaniu do całego zbioru gospodarstw objętych rachunkowością FADN. Wynikało to z niskich kosztów produkcji, większej ich powierzchni oraz wyższej kwoty pozyskiwanych dopłat. Dopłaty stanowiły średnio 87% dochodu gospodarstw ekologicznych, zaś w całym zbiorze gospodarstw ich udział wynosił 59%.

5. Bibliografia

- [1] FiBL – Suevey Organic Farming in Europe (area in the European Union 2000-2010). <http://www.organic-world.net/yearbook-2012>.
- [2] Goraj L., Mańko S., Osuch D., Płonka R.: Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2010 r., Cz. I. Wyniki standardowe. IERiGŻ-PIB, 2011.
- [3] IJHAR-S: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2009-2010. www.ijha-s.gov.pl/pliki/download/RA
- [4] Kopiński J., Stalenga J.: Ocena ekonomiczno-organizacyjna grup gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2007, nr 7:151-169.
- [5] Kuś J., Stalenga J., Kopiński J.: Ocena ekonomiczno-organizacyjna wybranych gospodarstw ekologicznych. J. Res. Appl. Agric. Engng, 2006, Vol. 51(2): 94-104.
- [6] Kuś J., Jończyk K.: Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce. J. Res. Appl. Agric. Engng, 2009, Vol. 54 (3): 178-182.
- [7] Nachtman G.: Wyniki grupy gospodarstw ekologicznych w latach 2004-2009 – stagnacja czy rozwój. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, 2011, z. 2: 66-79.
- [8] Nachtman G.: Ocena gospodarstw ekologicznych w wybranych krajach Unii Europejskiej w roku 2008. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, 2011, z. 3: 53-71.
- [9] Nachtman G., Żekało M.: Wyniki ekonomiczne wybranych gospodarstw ekologicznych w latach 2005-2008. Warszawa: Wyd. IERiGŻ – PIB, 2009, nr 141: 89.
- [10] Nachtman G.: Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa ekologiczne uczestniczące w Polskim FADN w 2010 r., Cz. I. Wyniki standardowe. IERiGŻ-PIB, 2012.
- [11] Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 189/1.
- [12] Runowski H.: Rolnictwo ekologiczne – rozwój czy regres?. Rocz. Nauk Rol., 2009, ser. G, t. 96, z. 4:182-193.
- [13] Willer H.: Organic Agriculture Worldwide: Cz. I: Global data and survey background. <http://www.organic-world.net/yearbook-2012-presentations.html>.
- [14] Wirtschaftsjahr 2009/10. Die wirtschaftliche Lage der landwirtschaftlichen Betriebe. <http://berichte.bmelv-statistik.de/BFB-01111/>.
- [15] Zegar J.: Charakterystyka gospodarstw ekologicznych w Polsce. Raport IERiGŻ-PIB, 2006, 30:9-24.